

Evanghelia după Ioan

1. Lexic și probleme de traducere

1,1 „întru început”: gr. *en archei* (Ἐν ἀρχῇ). Altă traducere, poate mai apropiată de sensul filozofico-teologic al expresiei: „în principiu sălășluia Logosul”. Termenul grecesc *arche* este polisemantic. Poate însemna „început, capăt de drum, origine, principiu”. Origen vede aici o referire la „înțelepciune”, „partenera” lui Dumnezeu la crearea lumii, conform Cărții Proverbelor (cap. 8). Alexandrinul conferă termenului *arche* sensul de „principiu” (metafizic, teologic): Cuvântul era în Principiu. Am tradus particula grecească *en* prin „întru”, așa cum am tradus-o și în primul verset al Genezei (cf. Septuaginta, vol. 1, București, Iași, 2004). „La” redă numai o dimensiune temporală destul de vagă. „Întru” redă și dimensiunea spațial-metafizică, despre care tocmai am amintit. Aceeași traducere o propune D. Stăniloae (cf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, București, 2000, PSB 41).

.....

1,14 „Și Cuvântul s-a făcut trup de carne și s-a sălășluit printre noi”: gr. *Kai ho logos sarx egeneto kai eskenosen en hemin* (Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν). Centrul de greutate al Prologului. În ochii unora dintre exegeți acest verset împarte Prologul în două: până aici s-a vorbit despre Logosul neîntrupat (neîncarnat); de aici încolo se vorbește despre persoana lui Iisus Hristos. Consider, așa cum am spus în comentariul de până acum, că o asemenea diviziune nu trebuie absolutizată. Inclusiv până acum Prologul presupune ideea în-carnării/întrupării Logosului în istorie. Totuși, prin acest verset-cheie, întruparea se afirmă solemn și răspicat. ♦ „trup de carne”, *litt.* „carne”: „carnea” trebuie înțeleasă ca metonimie pentru „lumea pământescă”. E un concept important la Ioan. Traducerile românești ale Bibliei redau termenul grecesc *sarx*, care înseamnă exact „carne (vie)”, prin „trup”. Dar greaca are un termen special pentru trup: *soma*. Prin urmare, trebuie să notăm sistematic ocurențele termenului *sarx*. *Sarx* (cu derivații *sarkikos*, *sarkinos*) îl traduce, în LXX, pe ebr. *bāsar*, care desemnează 1) orice făptură vie (vietate), om sau animal; 2) persoana cuiva; 3) totalitatea ființei; 4) corpul, alcătuit din carne și sânge, principiu al vitalității. *Kol bāsar* înseamnă „toată carnea” în sens de „toată lumea”. Evangheliile sinoptice și Faptele apostolilor folosesc rareori termenul *sarx* („carne”) și întotdeauna cu accepțiunea veterotestamentară. Evanghelia după Ioan îl folosește mai des, de cele mai multe ori cu sens pozitiv (în legătură cu euharistia: 6,51-56), uneori cu sens peiorativ, ca simbol al pământescului opus divinului/spiritualului/duhului (cf. 8,15). Cu acest din urmă sens apare și în versetul de față. Pavel va radicaliza și generaliza sensul negativ al „cărnii”, conferindu-i valoare morală („carnea” e legată de cădere, păcat, viciu). Am preferat traducerea unui singur cuvânt grecesc prin două românești, pentru a nu pierde nici o nuanță a sa. Doar „carne” ar fi șocat stilistic; doar „trup” ar fi sărăcit sensul de nuanța lui antidocetă, esențială în context. *Sarx* desemnează aici condiția umană, finită, muritoare, fragilă, în raport cu divinitatea. Evanghelistul folosea deja termenul „om” pentru a-l desemna pe Ioan Botezătorul.

Aici formulează un oximoron: Dumnezeu Însuși, Transcendență Absolută, Creatorul lumii devine „carne”, adică materie fragilă, alcătuire pieritoare. Termenul cred că are și conotații polemice, antidocetiste. Docetii considerau trupul lui Iisus un înveliș „părelnic”; „trupul” lui Iisus, pentru docetii, era lipsit de substanță carnală. Poate tocmai de aceea evanghelistul folosește un termen „tare”: pentru a îndepărta orice umbră de îndoială asupra consistenței carnale a trupului Mântuitorului. De asemenea, trebuie subliniat faptul că Iisus n-a asumat „carnea” ca pe un simplu veșmânt uman, ci că *a devenit în mod real „carne”*.

.....

2. Variante sau probleme de manuscrise

5,4 Versetul 4 nu apare în cele mai bune mss. și nu a fost preluat în ediția 27. Pe de altă parte, versetul apare în Diatessaronul lui Tațian (spre anul 180); la Tertulian, Ambrozie, Ioan Gură de Aur. Chiar dacă va fi fost interpolat târziu, el s-a bucurat de o recunoaștere importantă. Arată așa: „Căci un înger al Domnului cobora (cu o variantă: se spăla), la răstimpuri, în bazin și tulbura apa. Iar cine cobora primul [în bazin], după tulburarea apei, se vindeca de orice boală ar fi suferit.” Unele traduceri recente, între care *Biblia de la Ierusalim* și Léon-Dufour, păstrează versetul, invocând argumentul coerenței. Fără „îngerul Domnului” din acest verset nu s-ar înțelege versetul 7. Nu e un argument tare, dat fiind că în multe locuri evangheliștii nu țin seama de coerența povestirii. Versetul respectiv nu apare în nici un mss. aparținând tradiției alexandrine.

.....

3. Sensul câtorva episoade

2,2-12 Nunta din Cana. Episod celebru, relatat numai în Evanghelia după Ioan. Deschide seria miracolelor („semnelor”) lui Iisus, în număr de șapte. Miracolul înfăptuit de Iisus la Cana are câteva elemente care-l particularizează. De obicei, prin miracolele Sale, Iisus recrează starea de normalitate, psihică sau biologică, în ființa unui om. Vindecând un orb, un paralizat, un lunatic sau un posedat, El îi readuce pe toți aceștia la *standardul lor de normalitate*; chiar și atunci când învie un mort *care, din punct de vedere biologic, ar mai fi putut trăi o vreme*. Aici, la Cana, lucrurile se inversează: Iisus schimbă normalitatea în anormalitate, transformând un element natural în alt element natural (apa în vin). La prima vedere El se comportă ca un magician de tipul Apollonius din Tyana (. Sensul trebuie căutat în simbolistica evenimentului ca atare. Iisus transformă apa în vin *la sfârșitul* unei nunți, lucru adesea trecut cu vederea de exegeți. Nunta se desfășoară într-un sat din Galileea, Cana, situat la 14 kilometri nord de Nazaret, undeva între Nazaret și Cafarnaum. Cana este locul de obârșie al lui Natanael, eroul pasajului anterior. În legătură cu această nuntă s-au ridicat mai multe semne de întrebare. Tulbură amestecul de precizie realistă și imprecizie, probabil căutată. Nu se spune a cui este nunta, cine sunt mirii. Mirele este pomenit în final, dar mireasa „strălucește” prin absență. Apoi, ce legătură are Iisus cu evenimentul concret, cu familia mirilor? De ce „nununul” (exact, „conducătorul sau

starostele nunții”) nu află de săvârșirea miracolului, în vreme ce Maria și servitorii casei sunt la curent?

.....